

PÖYTÄKIRJA

Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission kokous 4.-6.9.2017, Kirkkoniemi, Norja

1. Kokouksen avaus, läsnäolijat ja käytännön asioita

Kokouksen puheenjohtaja Bente Christiansen avasi kokouksen. Etelä-Varangin kunnanvaltuuston puheenjohtaja Rune Rafaelsen toivotti kokouksen osanottajat tervetulleiksi Kirkkoniemeen ja kokoukseen.

Kokouksen osanottajat esittelivät itsensä. Seuraavat osanottajat olivat läsnä kokouksessa: komission suomalainen puheenjohtaja Timo Jokelainen (Lapin ELY-keskus), komission varajäsen Mika Aikio (Utsjoki), komission jäsen Toini Sanila (Inarin kunta) ja komission varajäsen Outi Mähönen (Lapin ELY-keskus). Komission norjalainen puheenjohtaja Bente Christiansen (Finnmarkin lääninhallitus), komission jäsen Frank Ingilæ (Tanan kunta), komission jäsen Rune Rafaelsen (Etelä-Varangin kunta), komission varajäsen Svein Somby (Kaarasjoen kunta), komission varajäsen Karine Emanuelsen (Etelä-Varangin kunta) ja komission varajäsen Øyvind Walsø (Norjan ympäristöhallinto). Muut kokouksen osanottajat ovat liitteessä 1.

2. Esityslistan hyväksyminen ja mahdolliset muutokset

Kokouksen esityslista hyväksyttiin lisäämällä esityslistan kohtaan 9 asia Vesiskoottereiden käyttö vesistöissä, selvitys muutoksista Norjan lainsäädäntöön.

3. Komission suositukset ja johtopäätökset vuodelta 2016

Komission vuonna 2016 antamat suositukset käsiteltiin lyhyesti. Niitä käsitellään tarkemmin niissä esityslistan kohdissa, joihin ne kuuluvat.

1. Vesienhoidon yhteensovittaminen suomalais-norjalaisella vesienhoitoalueella
2. Tenojoen vesistön lohikantojen seuranta

Komissio antoi lisäksi vuonna 2016 johtopäätöksen koskien ehdotusta uudeksi Tenojoen kalastussopimukseksi Suomen ja Norjan välillä.

4. TENOJOEN VESISTÖALUE

4.1 Tenojoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Kuntien edustajat

4.1.1 Komission varajäsen Mika Aikio kertoi Utsjoen kunnan ajankohtaisista asioista

- Komissio luo hyvän mahdollisuuden rajat ylittävälle yhteistyölle ja tietojen vaihdolle.
- Utsjoen osayleiskaavan tilanne: tällä hetkellä tehdään pohjavesivirtaamatutkimuksia. Kaavaehdotus toimitetaan jälleen nähtäville ja lausuntokierrokselle syksyn aikana sekä kunnanvaltuuston vahvistettavaksi ensi vuonna. Nuorgamin taajaman kaavaehdotus on

aiemmin hyväksytty. Karigasniemen ja Utsjoen kirkonkylän asemakaavoja tarkistetaan. Työn alla on Karigasniemen vesi- ja viemäriverkoston laajennus.

- Kunnassa vaaditaan Tenojoen sopimusneuvotteluiden aloittamista uudelleen. Sopimuksen artikla 4 mukaan paikalliset oikeuksienhaltijat on otettava mukaan hoito-suunnitelman laatimiseen; kutsua työhön ei kuitenkaan ole tullut. Sama koskee tutkimus- ja seurantaryhmän työtä; kutsua tämänkään ryhmän työhön ei ole tullut.
- Norjan tuulivoimahanke Levajoella ja korkeajännitemastojen sijoittaminen Tenojoenlaaksoon ovat kauhistuttavia ehdotuksia ja tulevat rumentamaan maisemaa. Suunnitelmat tulisi lähettää lausuntokierrokselle ja niistä tulisi järjestää avoimia tiedotustilaisuuksia.
- Kyttyrälohi valtasi Tenojoen 2017 ja jopa 40 kyttyrälohta on pyydetty yhden vuorokauden aikana joen yläosissa. Tulokaslajilla on nyt vapaa pääsy jokeen, kun kalastusta on rajoitettu.
- Tänä vuonna on havaittu monia hylkeen raatelemia lohia. Halutaan lisätietoa hylkeiden määrästä Tenojoen suulla.
- Utsjoelle on suunnitteilla suuri matkailuhanke, jota varten halutaan ostaa/vuokrata 80 hehtaaria maata, joista 12 hehtaaria kunnan ja loput valtion maita. Tenojokisopimus on heikentänyt paikallistaloutta, minkä vuoksi hanke on kunnalle tärkeä. Kunnan osalta päätökset maan vuokrauksesta/myynnistä tehdään syksyn aikana.

Keskustelua ja kommentteja

Tana/Tenon tuulipuisto/ Davvi vindpark. Norja on antanut Suomelle Espoon sopimuksen nojalla annettavan ilmoituksen hankkeesta. Asiaa käsitellään kohdassa 9. Pohjois-Lapin maakuntakaavan suunnittelutyö, mukaan lukien ympäristövaikutusten arviointi, etenee molemmissa maissa niiden lainsäädännön mukaisesti.

Tuulivoimapuisto Davvi vindpark Lebesbyn ja Tanan kunnissa. Suurin osa hankkeesta sijaitsee Lebesbyn kunnan alueella. Kunnat tulevat vuosittain saamaan paljon tuloja tuulivoimasta (arvio noin 40 miljoonaa NOK jaettavaksi vuosittain). Prosessi on alkuvaiheessa ja Norjan vesistö- ja energiavirasto järjestää aiheesta avoimen tiedotustilaisuuden Sirmassa 19.9. Kuulemistilaisuudet ovat luonnollinen osa jatkoprosessia. Esitettiin toive kutsua NVE komission ensi vuoden kokoukseen esittelemään suunnitelmia. Hanketta ja sen vaikutuksia maisemaan on havainnollistettu mallein. Olisi myös otettava huomioon se, miltä tuulivoimapuisto näyttää Suomen puolelta. Frank esittää asian hankkeen parissa työskenteleville. Tenon kalastussopimus - kalastusoikeuksien haltijat Norjan puolella aikovat haastaa valtion oikeuteen. Tanan kunnasta on myönnetty avustusta tähän tarkoitukseen.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

4.1.2 Tanan kunnan ajankohtaiset asiat, komission jäsen Frank Ingilæ ja asiantuntija Anne Smeland

- Uuden Tana brun sillan rakentaminen on aloitettu 11.1.2017. Rakentaminen etenee aikataulun mukaisesti. Noin 70 m korkea siltatorni pystytetään syksyllä 2017. Silta avataan virallisesti elokuussa 2019. Vanha silta puretaan syksyllä/talvella 2019.
- Joddu- Tenojokilaakson lohitietokeskuksen 1. hankevaihe toteutetaan vuosina 2017–2018. Hankkeen toteuttajat: Tenon kunta yhdessä Kaarasjoen kunnan ja Tenon

vesistön kalastonhoitotoimikunnan (TF) kanssa. Kyseessä on yhteistyö- ja yhteistoimintahanke, ei varsinainen rakennushanke. Tavoitteena on ajan myötä perustaa tiedostuspaikka uuden sillan läheisyyteen.

- Tenon vesienhoitoalueen toimenpiteissä ja tutkinnallisessa seurannassa etusijalle asetetaan lakkautetut kaatopaikat, Kaarasjoen sotaromut ja tulvametsien kunnostus Joulujoen vesistössä (Julelvvassdraget).
- Työn alla oleva luonnon monimuotoisuuden osayleiskaava on osa kansallista pilottihanketta. Tavoitteena on luoda kattava katsaus Tanan kunnan luonnon monimuotoisuuteen ja laatia sitä esittävä kartta. Lopputulemana hankkeessa on suunnitelmakartta ja suunnitelmakuvaus toimintasuunnitelmineen.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

4.1.3 Karasjoen kunnan ajankohtaiset asiat, komission varajäsen Svein Atle Somby ja asiantuntija Torgrim Kemi

- Basevuovdi/ Helligskogenin asemakaavassa kyseessä on yksityinen kaavoitussuunnitelma, joka käsittää mm. sillan rakentamisen Inarinjoen yli. Suunnitelma on ollut kuultavana kaksi kertaa. Käsitellään lokakuun alussa ympäristö-, kaavoitus- ja kehityslautakunnassa. Kunnanvaltuusto käsittelee suunnitelmaa joulukuussa 2017.
- Vesi- ja viemäriverkostoa koskevasta yleissuunnitelmasta ollaan tekemässä päätös marraskuussa 2017. Kaarasjoen jätevedenpuhdistamo: puhdistamosta on mitattu jätevesien asukasvastinearvoja ja purkuvesistön veden laatua. Lääninhallitus on puhdistamoa valvova viranomainen. Sadevesien tulviminen viemäriin on suuri ongelma.
- Kaarasjokeen laskevien järvien Mádijávri ja Divrran sodanaikaisten romujen vaikutuksesta tehdään ympäristötutkimuksia ja asia otetaan jatkokäsittelyyn vesienhoitotyössä.

Keskustelua ja kommentteja

Timo Jokelainen kertoi Inarinjoen yli Helligskogeniin suunnitellun Angeli-Basevuovdi- sillan tilanteesta Suomen puolella. Lapin ELY-keskus on päättänyt, ettei YVA-lain mukaista ympäristövaikutusten arviointia tarvitse hankkeessa soveltaa. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on myöntänyt luvan sillan rakentamiseen Suomen puolelle. Asiasta on tehty kolme valitusta. Vaasan hallintotuomioistuin käsittelee valitukset. Valituksen käsittelyyn kyseisessä tuomioistuimessa kuluu yleensä noin vuosi. Näin ollen päätöstä voidaan odotella aikaisintaan keväällä 2018.

Anne Smeland kertoi Tanan meijerin suunnittelevan omaa puhdistuslaitosta.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

4.2 Tana River Interreg- hanke

Anne Smeland esitteli hanketta. Hanke on Tenojoen valuma-alueen vesienhoitoa koskeva yhteistyöhanke. Hankekausi on 2017–2019. Hankkeessa keskitytään seuraaviin osa-alueisiin: 1) Laaditaan yhteinen kalatietokanta lohen, taimenen ja nieriän poikasten esiintyvyydestä 2) Kalanvaellusesteet, joista jaetaan kokemuksia, kartoitetaan olemassa oleva tilanne ja kunnostetaan valittuja kohteita 3) Laaditaan yhteinen vesien seurantaohjelma, jossa

painotetaan ekologisia mittareita sekä yhteistyötä purkuvesistöjen seurannassa 4) Luonnon monimuotoisuus, vaihdetaan olemassa olevaa tietoa ja toteutetaan maastokartoituksia tiedon päivittämiseksi. Lapin ELY-keskus vastaa hankkeen kokonaisuudesta, mutta mukana on lukuisia yhteistyötahoja molemmista maista. Outi Mähönen korosti hankkeen kokoavan tietoja yhteen useiden eri tahojen käyttöön.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

4.3 Tenojoensuun Jouluvuonon kaavasuunnitelma ja väylähanke

Arnt Edmund Ofstad Norjan rannikkolaitokselta (Kystverket) kertoi Tenojoensuun luonnonpuiston kautta kulkevan Jouluvuonon väylän ruoppaussuunnitelmien tilasta. Väylä ei täytä nykyisiä väylille asetettuja vaatimuksia. Työllä pyritään nostamaan turvallisuuden tasoa ja lisäämään alusten mahdollisuutta kulkea vuonossa. Suunnitellun työn toteuttaminen vaatii ympäristövaikutusten arvioinnin. Suomea kuullaan asiassa Espoon sopimuksen nojalla. Suunnitteluohjelma hyväksyttiin kesäkuussa 2017. Asemakaavalla mahdollistetaan väylän syventäminen, väylämerkintöjen pystyttäminen ja maa-aineksen varastointi niemen (Stangesodden) ulkopuolelle Tenovuonoon. Tähän mennessä rahaa hankkeeseen on käytetty 6-7 miljoonaa NOK erilaisiin selvityksiin. Työn alla olevia selvityksiä ovat vielä virtaus- ja hajontamallintaminen, vaikutukset tuulenkalakantoihin (tobis), vaikutukset kansalliseen lohivuonoon ja alueen lohikantoihin, luontoympäristöön kohdistuvien ympäristövaikutusten arviointi ja ROS-analyysi (riski- ja haavoittuvuusanalyysi). Suunnitelman oletetaan valmistuvan lähetettäväksi julkiselle lausuntokierrokselle syksyllä 2017. Asia tullaan käsittelemään ja siitä päätetään Tanan kunnassa kevään 2018 alussa. Toimenpide on täysrahoitettu jo vuoden 2017 aikana. Toimenpidelupia haetaan kevään 2017–18 aikana.

Keskustelua ja kommentteja

Frank Ingilæn mukaan toimenpide on tärkeä alueen yritykselle, paikallisesti ja koko Norjan valtiolle, koska sillä on myös kansallista merkitystä. On lisäksi hyvä huomata, että toimenpiteet selvitetään perusteellisesti ennen niiden toteuttamista.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

4.4 Lausunto: Utsjoen ja Nuorgamin taajamien jätevedenpuhdistamoiden ympäristölupien lupaehtojen tarkistaminen

Annukka Puro-Tahvanainen kertoi Pohjois-Suomen aluehallintoviraston pyytäneen rajavesistökomissiolta lausuntoa Utsjoen ja Nuorgamin taajamien jätevedenpuhdistamoiden ympäristölupien lupaehtojen tarkistamisesta. Lausunnon antamisen takarajaa on komission kohdalla lykätty 15.9. saakka. Utsjoen puhdistamo on toiminut pääosin lupaehtojen mukaisesti. Vaikutustarkkailussa on voitu todeta, että jätevesi ei puhdistuksen jälkeen aiheuta selvää vaikutusta Utsjoen vedenlaatuun. Puhdistamon alapuolella on ajoittain havaittu kohonneita typpi- ja bakteeripitoisuuksia. Vaikutuksia Tenojokeen ei ole havaittu. Nuorgamin puhdistamossa on ollut ongelmia eikä se ole onnistunut täyttämään ympäristöluvassa puhdistamiselle asetettuja ehtoja. ELY on tekemänsä tarkastuksen perusteella edellyttänyt puhdistamolta korjaustoimenpiteitä. Lupaehtojen edellyttämät puhdistusvaatimukset voidaan saavuttaa toteuttamalla vaaditut korjaustoimenpiteet ja hoitamalla puhdistamoa hyvin. Vaikutustarkkailussa on voitu todeta, että puhdistamo ei aiheuta selvää vaikutusta Tenojoen vedenlaatuun.

Johtopäätös: sihteeristölle annetaan tehtäväksi laatia lausuntoehdotus, joka kierrätetään nopeasti komission jäsenten keskuudessa, minkä jälkeen komission puheenjohtajat allekirjoittavat sen tavalliseen tapaan.

5. NÄÄTÄMÖ- JA UUTUANJOEN VESISTÖT

5.1 Näättämojoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Kuntien edustajat

5.1.1 Etelä-Varangin kunnan ajankohtaiset asiat: komission jäsen Rune Rafaelsen ja asiantuntija Trygve Sarajærvi

- Merialueilla on paljon toimintaa. Siellä on muun muassa seismisiä mittauksia tekeviä aluksia ja kuningasravunpyyntiä.
- Suuren kantaverkkosataman rakentamissuunnitelmat etenevät. Terminaali on halkaisijaltaan 1 000 metriä. Sijoitetaan Høybuktaan Ristivuonon (Korsfjorden) länsipuolelle. Vaatii laajamittaista kaavoitusta. Suunnitelman oletetaan tulevan päätettäväksi keväällä 2019. Toimenpide tulee epäsuorasti koskemaan Näättämojokea.
- Näättämojoessa on ollut paljon vettä tänä vuonna, minkä vuoksi kápäläkalastus ei ole ollut mahdollista. Se on lohen kannalta myönteinen asia.
- Halutaan parantaa yhteistyötä Suomen kanssa Näättämojoen suhteen - selvittää erilaisia yhteistyötapoja ja kuinka paikallisväestö saataisiin mukaan.
- Kyttyrälohta on ollut paljon tänä vuonna. Toimenpiteitä käynnistetty ja niistä odotellaan tuloksia.

Keskustelua ja kysymyksiä

Lääninhallitus ja ELY tarkastavat Kolttakonkään (Skoltefossen) kalaportaan vuosittain Näättämon kalastussopimuksen artiklan 4 nojalla. Katselmukseen osallistuvat myös Näättämon osakaskunta, Norjan ja Suomen kalastusvalvonta sekä kolttasaamelaisten edustajat. Kahdesta havaitusta pienehköstä vuodosta raportoidaan Norjan ympäristövirastolle (Miljødirektoratet). Kalalaskentaan tarvittavan välineistön hankintaan ja hoitoon on myönnetty määrärahat.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

5.1.2 Inarin kunnan ajankohtaisia asioita, komission jäsen Toini Sanila

- Kyttyrälohi on ongelma myös Suomen puolella.
- Molempien maiden kalastuskunnat/kalastusoikeuksien haltijat ovat vähentäneet pyyntiä.
- Kalastuslupien myynti on aiheuttanut paikallisille hankaluuksia saada kalastuslupia, koska lupamyynti toteutettu uudella tavalla.
- Vesi korkealla myös Suomen puolella ja lohi voi hyvin meidän puolellamme rajaa.
- Inarin kunta toivoo lisätietoa kantaverkkoterminaalista prosessin edetessä.

Keskustelua ja kysymyksiä

Naapurimaita kuullaan Espoon sopimuksessa sovittujen menettelytapojen mukaisesti, kun suunnitelmat kantaverkkoterminaalien suhteen valmistuvat. Asiakirjat toimitetaan Suomeen.

Rune Rafaelsen toivoo lisätietoa verkkokalastuksesta Näämönjoessa Suomen puolella sekä siitä, miten yhteistyö maiden kalastusoikeuksien haltijoiden välillä toimii. Toini ei osaa vastata verkkokalastuksesta, mutta ei usko sitä olevan paljon. Yhteistyö kalastusoikeuksien haltijoiden välillä toimii hyvin.

Mika Aikio kertoo Suomen uudesta kalastuslaista. Laki ei erottele kalastusmatkailijoita ja paikallisia. Lainmuutos johtaa siihen, että paikalliset eivät ehdi tai onnistu ostamaan kalastuslupia.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

5.2 Näämönhanke (viite Tero Mustonen) hakemus vuodelta 2016

Toini Sanila kertoi hanke-esityksestä komission edellisessä kokouksessa. Hanke koskee Näämönjoen valuma-alueella Sevettijärven Vainosjoen ja Kirakkakosken kunnostamista. ELY-keskuksen kalatalousyksikkö on rahoittanut hanketta. Hankkeessa on kesällä 2017 aloitettu kunnostustoimet (kivien siirtoa ja kutusoraikon tuontia) kolttasaamelaisien johdolla. Suomen yleisradio on kertonut asiasta.¹

Johtopäätös: tilannekatsaus merkittiin tiedoksi.

6. PAATSJOEN VESISTÖ

6.1 Paatsjoen vesistöaluetta koskevat ajankohtaiset asiat: Kuntien edustajat

6.1.1 Inarin kunnan ajankohtaisia asioita, komission jäsen Toini Sanila

- Juutuajoen kalastuksessa on kalastuslupien hankkiminen tehty hankalaksi erityisesti paikallisille. Myös muiden Inarinjärven valuma-alueen jokien kalastuslupien hankkimista on hankaloitettu.
- Juutuanjoen veden laadusta kannetaan suurta huolta. Vesi on kesän 2017 aikana samentunut Lemmenjoen alueella harjoitettavan koneellisen kullankaivun vuoksi.
- Paikalliset kantavat huolta Ivalonjoen taimenkannasta, varsinkin jos kullankaivu siirtyy kyseiselle alueelle.

Keskustelua ja kysymyksiä

Timo Jokelainen totesi, että Lapin ELY-keskus valvoo koneellisen kullankaivuun lupaehtojen noudattamista. Asia on otettu vakavasti. Tavoitteena on miettiä toimenpiteitä, mitä viranomaisen tulisi asiassa tehdä, jotta kullankaivuun vaikutukset ja lopettaminen alueella 30.6.2020 saataisiin hoidettua hallitusti ja kestävästi.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

6.1.2 Etelä-Varangin kunnan ajankohtaiset asiat: komission varajäsen Karine Emanuelson ja asiantuntija Trygve Sarajärvi

- Nopeat vedenkorkeuden muutokset Skogfossin (Hakokoski) voimalaitoksen kohdalla ovat ongelmallisia veneilijöille; veneet jäävät kuivalle maalle. Toivotaan, että

¹ <http://yle.fi/uutiset/3-9795895>

paikallisväestölle tiedotettaisiin etukäteen suurista ja nopeista vedenkorkeuden muutoksista.

- Paatsjoki-seminaaria toivottaisiin järjestettäväksi vuosittain. Tapahtuma koetaan tärkeäksi keskustelu- ja tiedonvaihtoareenaksi.
- Paikallisväestöä kiinnostaa luonnonantimien, kuten sienten, marjojen, riistan ja kalan turvallisuus elintarvikkeina.
- Maa- ja metsätalouden ministeriön (Fefo) on luonut Paatsjoella tapahtuvaan kalastukseen lupa- ja saalisilmoitusjärjestelmän. Saatua tietoa hyödynnetään joen kalaston hoitoon.
- Lisäksi Paatsjoen sivujokia, joissa taimenen oletetaan kutevan, on rauhoitettu.
- Ympäristövirasto Miljødirektoratet on myöntänyt kunnalle hankehakemuksen perusteella 700 000 NOK: 1) Meritaimenen DNA-tutkimuksiin hankeyhteistyössä NIBIO Svanhovdin kanssa 2) Ellenelvajoen tutkimuksiin tavoitteena selvittää alueella aikaisemmin toimineen sahan jättämän sahanpurun määrää joessa sekä kutupaikkojen raivaus- ja kunnostusmahdollisuuksia 3) Tietokantaan, johon kerätään kaikki Paatsjoen meritaimenkannoista saatu tutkimustieto.
- Paatsjoen vesistöalueen kalan vaellusesteitä kartoitettiin kolme vuotta sitten Tielaitoksen (Veivesenet) johdolla. Paatsjoen taimenkantojen hyväksi tehtävää työtä varten on tärkeää saada kerättyä tulokset ja raportit tästä Paatsjoella ja sivujoissa tehdystä työstä.

Keskustelua ja kysymyksiä

Timo Jokelainen totesi, että Inarijärven säännöstelyyn liittyvästä tiedottamisen parantamisesta voidaan keskustella säännöstelyvaltuutettujen kokouksessa.

Norjan geologinen tutkimuslaitos (Norges geologiske undersøkelser NGU) toteuttaa Finnmarkin lääninhallituksen toimeksiannosta pohjavesitutkimuksia Paatsjoessa ja Rautavuonossa (Jarfjord) kuluvana vuonna. Tutkimukset ovat osa jatkuvaa pohjavesitutkimusta. Vuoden 2017 tutkimukset ulottuvat nyt muutamaan uuteen paikkaan (Skjellbekken ja Karpelva). Tuloksia saadaan vuoden 2017 loppuun mennessä. Pohjaveden ei odoteta olevan saastunutta, mutta tilannetta on tärkeää seurata.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

6.2 Mennika-padon vahvistaminen Hakokosken voimalaitoksella

Monica Jerijærvi Pasvik Kraft-yhtiöstä kertoi tarpeesta vahvistaa Mennika-patoa Hakokosken voimalaitoksella. Mennika on vesivarastona toimiva pato. Toimenpidetarpeen taustalla ovat patojen turvallisuutta koskevat uudet asetukset vuodelta 2010 sekä varautuminen ilmastonmuutokseen. Pato on rakennettu vuonna 1964. Inarijärvi on viiden venäläisen ja kahden norjalaisen voimalaitoksen luontainen vesivarasto. Hakokosken ja Mennikan padot ovat molemmat luokkaa 3. Mennika-pato on lisäksi tavanomaisesta poiketen rakennettu irtoainekselle, kun padot tavallisesti rakennetaan kallion päälle. Mennika-patoa suunnitellaan vahvistettavaksi 1,5 metriä tämänhetkistä korkeammaksi ja kiinnitettäväksi suurin kivilohkarein. NVE on myöntänyt poikkeusluvan hieman vähäisemmälle kivilohkareilla kiinnittämiselle johtuen tarpeesta ottaa huomioon alueen linnusto ja Venäjän puolella sijaitseva luonnonpuisto. Tavallisesti patoa kiinnitetään korkeammalle kiviin sitä vahvistettaessa. Samalla pyritään myös lyhentämään rakentamiseen käytettävää aikaa matalan veden aikana. Suunnitelma on toimitettu lausuntokierrokselle Venäjälle. Määräaika

lausunnoille on 1.9. Työstä syntyvät kustannukset ovat noin 25 miljoonaa. Tarjousasiakirjoja ei ole vielä laadittu. Tavoitteena on toteuttaa toimenpiteet kesällä 2018 tai viimeistään 2019.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

6.3 Ajankohtaisia asioita, Finnmarkin lääninhallitus

Bente Christiansen kertoi Paatsjoen vesistön ja Vuoremijoen monikäyttösuunnitelmasta. Hankkeeseen on haettu ja saatu rahoitusta Kolarctic ENI CBC-järjestelmästä. Tavoitteena on laatia yhteinen suunnitelma ja suositukset Paatsjoen ja Vuoremijoen vesistöjen kokonaisvaltaiseen vesienhoitoon kaudelle 2020–2030.

Tiia Kalske kertoi kolmen osapuolen yhteisestä elohopea (Hg)- hankkeesta (Pohjoismaiden ministerineuvosto). Tuloksena on syntynyt yhteinen ohjekirja elohopeanäytteiden ottamiseen ja analysointiin. Kirjallisuustutkimusta ja seurantasuosituksia työstetään parhaillaan. Hanke saatetaan loppuun ja siitä raportoidaan 2017.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

6.4 Ajankohtaiset asiat, Lapin ELY-keskus

Timo Jokelainen kertoi Inarinjärven säännöstelystä 2016–2017. Paatsjoen Inarinjärven yläpuoliselle vesistöalueelle on sadantatiloja vuodesta 1921 alkaen, ja vuosi 2016 oli sademäärältään havaintojakson toiseksi suurin (suurin havainto vuodelta 1992). Myös vuonna 2017 on satanut keskimääräistä enemmän. Kylmän ja noin kaksi viikkoa keskimääräistä myöhässä olleen kevään seurauksena, tavoitteena oleva kesävedenkorkeus saavutettiin kesällä 2017 Inarinjärvestä vasta kesä-/heinäkuun vaihteessa. Sateisen kesän seurauksena voimalaitoksilla on jouduttu ohijuoksuttamaan vettä tulvaluukkujen kautta. Vesipinta on heinä-elokuussa ollut korkealla ja se on lähennellyt säännöstelyn ylärajaa. Vettä on syksyn alkaessa edelleen ohijuoksutettava toivotun säännöstelykorkeuden saavuttamiseksi. Ilmastonmuutoksen myötä joudutaan myös tulevaisuuden säännöstelykäytäntöä tarkastelemaan. Suomalais-venäläis-norjalainen Inarijärvi-työryhmä selvittää joustavampaa ja paremmin ilmastoon sopeutettua säännöstelykäytäntöä sekä tutkii ilmastonmuutoksen vaikutusta eri säännöstelytavoista saataviin hyötyihin.

Annukka Puro-Tahvanainen kertoi Inarinjärven seurannasta: säännöstelyn vaikutuksia on seurattu kesällä 2017 tehdyin seurannoin. Tavoitteena on kartoittaa säännöstelyn vaikutuksia rantavyöhykkeen kasvillisuuteen ja pohjaeläimistöön, arvioida Inarinjärven ekologista tilaa ja tarvetta kehittää seurantajärjestelmää. Vesikasveja seurataan 25 paikassa (alueet 5x5). Pohjaeläimiä (sekä kovien että pehmeiden pohjien) seurataan 10 eri kohdassa. Seuranta aloitettiin 1998 ja sitä toteutetaan 4-5 vuoden välein. Raportointi tapahtuu keväällä 2018.

Jukka Ylikörkkö kertoi ReArc-hankkeesta (Ecological Restorations of Arctic Rivers), jota rahoitetaan Kolarctic CBC-järjestelmän kautta. Hankejohtajuus on Norrbottenin lääninhallituksella. Hankkeeseen osallistuvat myös EcoCentre Venäjältä, Norjan vesistö- ja energiakeskusvirasto sekä Suomesta Lapin ELY-keskus ja Metsähallitus. Tavoitteena on kartoittaa ja kunnostaa sellaisia pohjoisia jokivesistöjä, joihin ihmistoiminta on vaikuttanut heikentävästi. Hankkeella lisätään luonnon monimuotoisuutta ja parannetaan vesien ekologista tilaa.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

6.5 Tilannekatsaus Venäjän puolelle Paatsjokea

Marina Trusova Pasvik zapovednikista (Paatsjoen luonnonpuisto) kertoi luonnonpuiston perustamisesta ja toiminnasta sekä kolmen maan yhteisestä luonnonsuojelualueesta Pasvik-Inari Trilateral Park. Yhteistyötä tehdään karhujen, vesilintujen, luonnonsuojelun ja luonnonsuojelualueella liikkumisen suhteen. Nikkelissa avattiin uusi vierailukeskus keväällä 2017. Luonnonpuisto osallistuu EU-hankkeisiin, kuten Paatsjoen ja Vuoremijoen vesistöjen monikäyttösuunnitelmaan sekä ReArc-hankkeeseen. Paatsjoen säännöstely on aiheuttanut haasteita. Joessa on vuonna 2017 virrannut paljon vettä, mikä lisää haasteiden suuruutta. Eryteisesti mainitaan tarve keskusteluun ja tiedottamiseen Mennika-patoon kohdistuvien toimien suhteen. Luonnonpuiston suunnalta haluttaisiin lisätietoa korjausten toteuttamisesta sekä siitä, kuinka kiviä ja maa-ainesta tullaan kuljettamaan alueelle. Toiveena on yhteinen katselmus aiheeseen liittyen.

Keskustelua ja kysymyksiä

Monica Jerijærvi Pasvik Kraftista painotti sitä, että yhteistyö Paatsjoen luonnonpuiston ja Pasvik Kraftin välillä sujuu hyvin.

Bente Christiansen kertoi lyhyesti norjalais-venäläisen ympäristöalan yhteistyön hallinnointiin kohdistuvasta uudistuksesta.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

7. Vesipolitiikan puitedirektiivi ja kansainvälinen vesienhoitoalue (Komission suositus vuodelta 2016)

7.1.1 Tilannekatsaus Finnmarkin ja suomalais-norjalaisen vesienhoitoalueen vesienhoitoon

Mikkel Kvernstuen Finnmarkin maakuntahallinnosta kertoi vesienhoidon tilanteesta Finnmarkin vesienhoitoalueella ja kansainvälisellä suomalais-norjalaisella vesienhoitoalueella. Vesienhoitosuunnitelmasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2016–2021 päätettiin maakuntakäräjillä joulukuussa 2015. Kansallisesti suunnitelma ja ohjelma hyväksyttiin heinäkuussa 2016. Muutoksia läänin ja valtakunnan tason päätöksiin on tullut suhteessa vesivoimaan. Etusijalle on asetettava ne vesistöt, joiden tilaa on parhaat mahdollisuudet kohentaa mahdollisimman alhaisilla kustannuksilla. Toimenpiteistä raportoidaan 10.8.2018. Kaikki sektorit osallistuvat ja niiden on selvitettävä ja arvioitava mahdolliset uudet toimenpiteet ja haettava niitä niissä tapauksissa, että toimenpiteitä ei ole toteutettu. Lausuntokierros vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja suunnitteluohjelmasta alkaa 1.1.2019, vesienhoitosuunnitelmasta ja toimenpideohjelmasta 1.7.2020 sekä keskusviranomaisten hyväksyntä 2021 loppuun mennessä. Uuden suunnittelukauden suuntaviivoja: ohjelmia tulee päivittää, olemassa oleva ohjeistus säilyttää, yksityiskohtia vähentää ja työtä yksinkertaistaa sekä suunnitelma sovittaa yhteen muiden suunnitelmien kanssa. Luokittelulle saadaan uusi päivitetty järjestelmä keväällä 2018, toimenpideohjelmiin parempia malleja keväällä 2019, ohjeistus rannikkovesien voimakkaasti muutetuille vesimuodostumille sekä vesienhoitoasetuksen, biologisten vaikutusten ja vesiviljelyn päivittäminen on tehtävä (Eftan valvontaelin Esa esittänyt selvän vaatimuksen). Yhteinen vuosiin 2022–2027 kohdistuva suunnitelma, jossa on löydettävä sopimukseen perustuvia ratkaisuja luokittelussa ja lausuntokierroksien ajoituksessa esiintyviin eroihin.

7.1.2 Tilannekatsaus Lapin vesienhoitoon

Pekka Räinen Lapin ELY-keskuksesta kertoi vesienhoidon tilasta Lapissa. Toimenpiteitä on saatu edistettyä suunnitelman ja toimenpideohjelman mukaisesti, mutta tarvetta toimien tehostamiseen on kaikilla sektoreilla. Suunnittelu kautta 2022–2027 varten on aloitettu. Pohjavesien luokitteluun tulee muutoksia. Luokka 3 poistuu ja tästedes pohjavedet sijoitetaan luokkiin 1,2 ja E. Pintavesien kohdalla luokitteluperusteisiin ei tehdä muutoksia. Suomen puolella kuuleminen työohjelmasta, aikataulusta ja vesienhoidon keskeisistä kysymyksistä ja alkaa 8.1.2018. Ehdotus vesienhoitosuunnitelmaksi saatetaan kuultavaksi vuoden 2020 loppupuolella. Hallitus tulee hyväksymään vesienhoitosuunnitelmat ennen vuoden 2021 loppua.

Keskustelua ja kysymyksiä

Pekka Räinen mukaan erot luokittelussa ovat muodollisia ja tärkeintä on tarkastella vaikutuksia ja toteuttaa toimenpiteitä. Tarvitaan pragmaattista lähestymistapaa. Kuulemiskierrokset toteutuvat maissa eri aikoihin. Kuuleminen suunnitelmista tulisi kuitenkin tapahtua samassa vaiheessa. On pyrittävä saamaan tälle kolmannelle kierrokselle yhtenevä aikataulu ainakin vesienhoitosuunnitelmaehdotusten kuulemisen osalta.

Vesienhoidossa kosketuskohtia maiden välillä löytyy muun muassa aluetasolla viranomaisten ja Pohjoiskalotin vesienhoitoviranomaisten välillä. Kansallisesti ja paikallisesti yhteistyötä Norjan ja Suomen välillä ei ole samaan tapaan kuin Suomen ja Ruotsin vesiparlamentissa. Olisi toivottavaa, että Utsjoen ja Inarin kunnat osallistuisivat niitä koskevaan vesienhoitoyhteistyöhön Norjan puolella.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

8. Kalakantojen tutkimus ja suojele (Komission suositus 2016)

8.1 Tenojoen kalakantojen tutkimus

Asiantuntija Morten Falkegård Norjan luonnontutkimuksen laitokselta (Norsk institutt for naturforskning NINA) kertoi Tenon lohikantojen tutkimuksista. Suomalais- norjalaiseen Tenon tutkimus- ja seurantaryhmään kuuluu neljä asiantuntijaa. Heidän toimivaltaansa kuuluu lohikantojen tilan arvioiminen vuosittain, hallinnon arviointia pitäen mielessä NASCON antamia periaatteita, paikallisen osaamisen ja tietotaidon sisällyttäminen arviointeihin, puuttuvan osaamisen tunnistaminen sekä paikallisen tiedon kerääminen ja sen välittäminen. Utsjoella ja Laksjohkalla suoritetaan kalojen laskentaa vuosittain. Valjoella, Vetsijoella? ja Kaarasjoella kaloja on laskettu 2017. Suomunäytteitä otetaan vuosittain molemmin puolin jokea. Näytteet kerätään Utsjoen tutkimusasemalle ja niistä luetaan mm. kalan ikä, kasvu ja merivuodet jne. DNA-tutkimusten pohjalta on voitu todeta Tenojoen vesistöissä olevan noin 30 geneettisesti ainutlaatuista lohikantaa. Kutukantatavoite on hallinnon käyttämä tavoite, jolla tarkoitetaan kutevien naaraslohien määrää. Joissakin vesistön osissa lohia on runsaasti tai sopiva määrä. Näin on esimerkiksi Valjoessa. Kutulohta puuttuu kuitenkin monista sivujoista, esim. Iesjoesta, Inarijoesta ja Kaarasjoesta sekä Tenon pääuomasta. Lohen nousu Tenojokeen viimeisten 10 vuoden aikana on ollut vähäisempää kuin muualla Pohjois-Norjassa. Tilanne Finnmarkissa yleisellä tasolla on suhteellisen vakaa ja lohien lisääntymiskehitys on hyvää. Seurantaa toteutetaan vuosittain uuden sopimuksen nojalla. Kantojen tilaa on palautettava takaisin hyvälle tasolle ja kaikille kannoille on laadittava hoitosuunnitelmat.

Keskustelua ja kysymyksiä

Mika Aikio kysyi, kuinka paljon lohta Kaarasjokeen on noussut tänä vuonna; korkean vedenpinnan vuoksi lohta ei ole pystytty kalastamaan seisovilla padoilla, verkoilla tai ajoverkoilla. Mika Aikio totesi, että tuntuu siltä kuin tutkimalla löydettäisiin lisää kaloja. Johtuukohan se siitä, että alkuolettamat asetetaan aina liian mataliksi?

Suunnitteilla on *Joddu*, joka tulee olemaan Tenojokilaakson lohietokeskus, jossa tutkimus- ja seurantaryhmä voisi jakaa tietoa Tenon lohesta. Vuonna 2016 annettiin suositus seurannan lisäämisestä. Luottamus ja avoimuus tiedottamisessa, muun muassa jokeen nousevan lohien määrästä, on tärkeää Tenojokilaakson asukkaille. On tärkeää laskea kaloja myös pääuomassa. Avoimuus tuloksista on tärkeää ja tiiviillä yhteydenpidolla luodaan luottamusta, jota juuri nyt tarvitaan. Olisi tärkeää luoda luottamusta tutkijoiden, Tenojoen kalastonhoitoyhtiön (Tanavassdragets fiskeforvaltning TF) ja paikallisväestön välille. On myös tärkeää jakaa saatua tietoa tutkijoiden ja TF:n välillä. Tietoa voisi esimerkiksi jakaa TF:lle, joka välittäisi sitä paikallisesti eteenpäin. Tulevaisuudessa voisi esimerkiksi sijoittaa kaikuluotaimen seuraamaan lohienkulkua luonnonlohiareenan lähellä Tanan uuden sillan vieressä Tana brussa.

Timo Jokelainen kertoi lohien seurannasta Tornionjoella. Jokeen nousevien lohien määrä on hyvin selvillä ja tieto myös leviää nopeasti. Tenojoella voitaisiin ehkä ottaa oppia Torniojoella toteutettavasta kaikuluotauksesta.

Morten Falkegård totesi, että tiedon avulla saadaan tarkempia arvioita lohien määrästä. NASCO:n jäsenmaiden velvollisuus on toteuttaa varovaisuusperiaatetta suhteessa kalakantoihin, jos tietoa on vain rajallisesti. Lohta on laskettu Kaarasjoella tänä vuonna ja sitä on noussut jokeen tavallista enemmän. Tenon pääuomaan nousevien lohien määrää arvioidaan yhdistämällä sivujoista kerätty tieto pääuoman suomunäytteisiin ja tietoon rannikolle tulevan lohien määrästä. Tenon pääuomasta puuttuu hyvä paikka kalalaskennalle. Akustiset laskimet ovat myös arvokkaita. Suomen puolella rahaa on annettu 400- 500 000 euroa kaikuluotainjärjestelmän hankintaan. Norjan puolella rahoitusta ei ole vielä saatu. Tornionjoella käytettävä kaikuluotain on pohjoisamerikkalainen järjestelmä. Kaarasjoella kokeillaan tänä vuonna kahta järjestelmää, joista toinen on samanlainen pohjoisamerikkalainen, jota käytetään Tornionjoella ja toinen suomalainen, myös hinnaltaan edullisempi järjestelmä, jota toimittaa Oulussa toimiva yritys. Tenoon tarvitaan kolme laitetta. Pohjaprofiilin on oltava vakaa, pohjassa ei saa olla liikaa hiekkaa tai suuria kiviä. Tana brun lähellä oleva iso luoto voi olla sopiva paikka. Paikallisessa tiedonvälityksessä kaivataan hyviä kohtaamispaikkoja tutkijoiden, hallinnon edustajien ja paikallisväestön välille. Syksyllä Suomen ja Norjan ministeriöiden edustajat kokoontuvat keskustelemaan monista eri asioista.

Eirik Frøyland muistutti, että sivujokia ei tule unohtaa, vaan jokaisen sivujoen ekologisesta tilasta on kerättävä tietoa. TF:n hyödyntäminen tiedottamisessa oli hyvä ajatus.

Johtopäätös: tilannekatsaukset merkittiin tiedoksi.

9. Muut asiat

9.1 Tilannekatsaus, kyttyrälohen esiintyminen Finnmarkissa

Eirik Frøyland kertoi, että kyttyrälohta on istutettu Kuolan niemimaalle ja Vienanmereen, se elää kaksi vuotta, kutee elo-/syyskuussa ja vaeltaa mereen seuraavana vuonna, kasvaa meressä vuoden, palaa takaisin jokeen, kutee 1200–1800 mätimunaa ja kuolee kudettuaan. Sen ekologisista vaikutuksista kerrottiin seuraavaa; voi kutea samanaikaisesti paikkauskollisten

kalojen kanssa, mikä voi johtaa kilpailuun kutupaikoista. Asiasta on kuitenkin vain rajallisesti tietoa Norjan vesistöistä. Kyttyrälöhen loiseläimet ovat suuressa määrin samoja atlantinlohen kanssa. Sieni- ja bakteeritulehdustartuntojen aiheuttaman tartuntapaineen oletetaan voivan kasvaa paikoissa, joissa kyttyrälöhta on paljon ja tiiviisti. Kyttyrälöhta on ilmoitettu vuonna 2017 esiintyneen paljon sekä meressä että joissa kaikkialla Norjan rannikolla ja rajavesistöissä. Toimet lajin esiintymisen kartoittamiseksi ja sen leviämisen estämiseksi on aloitettu.

Johtopäätös: tilannekatsaus merkittiin tiedoksi. Finnmarkin lääninhallitus suunnittelee yhteistä suomalais-norjalais-venäläistä kokousta kyttyrälöheesta vuoden 2018 alkuun.

9.2 Pohjois-Lapin maakuntakaava

Timo Jokelainen esitteli Lapin liiton työstämää Pohjois-Lapin maakuntakaavaa (Inari, Sodankylä ja Utsjoki). Maakuntakaava Suomessa etenee kolmivaiheisesti. Maakuntakaavat ovat yleispiirteisiä, alemmaa kaavoitusta ohjaavia asiakirjoja. Suunnittelutyö on vasta alullaan. Tanan kunta on esittänyt toivomuksen osallistua suunnitteluprosessiin. Suunnitelmien keskeiset teemat ovat Jäämeren rata, kaivostoiminta, matkailu, energian tuotanto ja voimajohtoverkko, rajanylitykset, puolustus ja rajavalvonta. Suunnitteluun käytetään noin neljä vuotta.

9.3 Vesiskoottereiden käyttö vesistöissä, selvitys muutoksista Norjan lainsäädäntöön

Bente Christiansen kertoi Norjan lainsäädäntöön tehdyistä muutoksista. Vesiskootteriasetus kumottiin 18.5.2017, minkä jälkeen vesiskoottereita saa käyttää veneiden tapaan useimmilla alueilla. Norjan rannikkolaitos vastaa satama- ja vesialuelaista, jolla säädellään muun muassa merialueella tapahtuvaa liikkumista. Kunnat voivat laatia paikallisesti sovellettavia asetuksia ajonopeuksista ja siitä, kuinka skoottereita saa käyttää vesialueilla ja satamissa. Moottoriajoneuvolailla säädellään moottoriajoneuvoilla liikkumista maastossa ja vesistöissä. Kunnat voivat säädellä vesiskootteriliikennettä vesistöissä moottoriajoneuvolain nojalla. Kunnat voivat myös asettaa paikallisia asetuksia vesiskootterien käytön rajoittamiseksi.

Keskustelua ja kysymyksiä

Frank Ingilæn mielestä Tanan kunnassa täytyy rajoittaa vesiskootteriliikennettä. Kunnat ovat aikaisemmin tehneet mahdolliseksi vesiskoottereilla liikkumisen. Tenojoella on veneillekin omat sääntönsä ja niiden on oltava venerekisterissä. Suomen puolella säännöt vesiskootterilla vesistöissä liikkumiseen ovat Timo Jokelaisen mukaan tarkasteltavana. Lainsäädäntö ei tee eroa veneen ja vesiskootterin välille. Liikkumista niillä esim. vesistöissä voidaan kuitenkin rajoittaa. ELY-keskuksella on viranomaisvaltuudet rajoittaa liikkumista. Lapissakin on huomattu vesiskoottereiden määrän kasvaneen. Maiden olisi yhdessä laadittava tapoja käsitellä tilannetta Tenon vesistön alueilla. Mika Aikion mukaan vesiskoottereiden aiheuttama melu ja niiden vaikutukset loheen ja lohenpoikasiin huolettavat. Kyseisen kaltaisen motorisoidut laitteet eivät kuulu Tenon vesistöön.

Johtopäätös: Katsaukset merkittiin tiedoksi ja seuranta jätettiin norjan kuntien vastuulle.

10. Kokouksen suositukset

Keskusteltiin suositusehdotuksista ja päädyttiin siihen, että Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio antaa vuonna 2017 yhden suosituksen (liite 2):

1. Kyttyrälohen torjunta rajajoissa

Frank Ingilæ teki esityksen suositukseksi: Yhteinen rajanylittävä Tenon vesistön paikallishallinto. Esityksen tavoitteena on, että Suomi ja Norja selvittäisivät mahdollisuudet toteuttaa tulevaisuudessa yhteistä Tenojoen kalastonhoitoa rajajokiosuudella. Esityksestä keskusteltiin, mutta komissiossa ei saavutettu yksimielisyyttä mahdollisuudesta antaa asiasta suositusta. Lisäksi tuotiin esille, että on tärkeää ottaa paikallisväestö mukaan koko prosessiin laadittaessa hoitosuunnitelmia Tenon vesistön lohikannoille.

Johtopäätös: Asiaa käsitellään komission seuraavassa kokouksessa.

11. Komission seuraava kokous

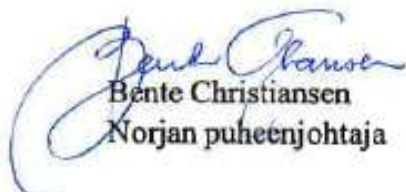
Timo Jokelainen ilmoitti, että komission seuraava kokous järjestetään viikolla 36, 4.-6.9.2018. Kokouspaikka ilmoitetaan myöhemmin.

12. Kokouksen päättäminen

Kokouksen puheenjohtaja kiitti kokouksen osanottajia ja järjestäjiä ja päätti kokouksen

Kokouksen yhteydessä järjestettiin katselmus Paatsjokilaaksoon Hakokosken ja Maitokosken (Melkefoss) voimalaitoksille 5. 9.

Komissio vieraili Kolttakylässä (Skoltebyen), Pyhän Georgioksen kappelissa (St. Georgs kapell) ja Ä'vv kolttsaamelaisessa museossa Näätämössä.

Bente Christiansen
Norjan puheenjohtaja

Timo Jokelainen
Suomen puheenjohtaja

Liitteet 1. Kokouksen osanottajat

2. Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission suositus 2017